

Mercè Ibarz, NÚVOL, 20 de desembre de 2013

LA INFÀNCIA BÀRBARA

Damià Bardera Poch em va enviar aquest estiu, per mail, un conte curt. Ara encapçala la primera part d'*Els nens del sac*, dedicada a la Mainada (la segona part és un Bestiari). Era "El cavallitu". El vaig llegir i des d'aleshores que se m'ha quedat gravat com una imatge densa i potent, atrevida i lúcida. No li ho vaig dir, vaig preferir esperar veure el llibre al complet. Sabia que el seu món literari transita pels viaranyos d'una de les tradicions més malinterpretades, el grotesc, que la postmodernitat anomena paròdia però Bardera, no. Bardera és un jove clàssic, un clàssic del morro fort i una mica dandy, però un clàssic sense retop. "El cavallitu" responia, respon, a aquesta poètica del grotesc, poètica de la crueltat, gore, desenvolupada en quatre llibres seguits, tal vegada concebuts com els moviments d'una òpera. Una òpera de la infància bàrbara. El 2010 va aparèixer *I alguns contes per llegir-los d'amagat*, *Fauna animal* el 2011, *Els homes del sac* el 2012 i enguany, aquí tenim *Els nens del sac*.

Són llibres i paràboles sobre la por i la violència, la hipocresia i l'absurd, d'estil concís i esmolat, que tracten el món rural amb mirada antropològica i, sobretot, transgredeixen la noció d'innocència. El món animal, els monstres, les mitologies dels contes infantils i les falses il·lusions de la modernitat hi estan tractats amb una persistència i una capacitat imaginativa que Bardera està obligat a desplegar encara més a partir d'aquest cicle.

Sí, diria que *Els nens del sac* tanca un cicle. El cicle de les diagnosis familiars en què s'empara el nostre món en crisi. Aquesta és la síntesi, en gran manera, d'"El cavallitu". Un nen discapacitat vol que els pares l'instal·lin en aquesta atracció de fira i no baixar-ne més. Vol ser meitat nen-meitat cavall. Un centaure-màquina,

un centaure de motor antic, d'aquelles fires de la infància que perviuen en la imaginació, en algunes festes escadusseres a pobles i a ciutats, en velles pel·lícules. Un “nen de fireta”, diu de si mateix. El pare i la mare esperaran tothora “el retorn circular” de la criatura, “tots tres sense defallences de cap mena, sempre renovant la vida una vegada i una altra.” Una ferida que no té remei. Una paràbola de la vida familiar descrita amb precisió clínica i un humor negríssim: “renovant la vida una vegada i una altra”, això és el giravoltar del mecanisme que reuneix la família.

Mentre llegia les històries cruels i sovint molt divertides d'*Els nens del sac* he pensat en els relats reunits per André Breton en l'*Antologia de l'humor negre*, publicada el 1940 i prohibida pel govern col·laboracionista de Vichy. D'entrada, Bardera Poch es presenta com a un domador de neurosis. Una ràbia fonda viu en aquests contes cruels i crítics amb l'ordenament social, microrelats que giren com un mitjó els vells imaginaris, els sexistes de manera ben particular, de vegades per fer-los encara més cruels i sexistes. Fins que la seva provocació transforma l'espant en catarsis: en riure, un riure franc, sanitó. Posem-hi el pèrfid relat “Uns mínims” (p. 91).

Al llarg del llibre, i com en les obres de Javier Tomeo, que el mateix Bardera invoca, els monstres ens envolten i ens conjuren a tots: la tradició, els animals, els humans, les relacions que establim els uns amb els altres en la vida familiar com en l'amorosa, en la política com en la cultural. Des d'alguns contes de Monzó que no havia llegit en català una voluntat, més decidida i sistemàtica encara, de donar la volta a les convencions dels contes populars. Una actitud que ja havia conreat Kafka. “El cavallitu” és una rèplica possible a *La transformació* kafkiana, que Bardera colla a fons: deixa la família entrelligada per sempre en el cercle infernal de la fira, mentre que Kafka al capdavant la deslliura de responsabilitat respecte del fill transformat en insecte. D'altres contes em remetien als “Viatges a uns quants pobles” de Rodoreda, mestra de la crueltat

com a humanisme. Uns altres fan pensar en tant d'art contemporani i creació visual —còmics i films— que afronten la violència i el sadisme contra i en la infància.

Podria parlar més sobre aquests contes, que permeten diverses lectures, i que recomano llegir amb ulls nets i sense manies. Ho deixo aquí, amb la constatació, això sí, que en *Els nens del sac* surten sovint ulls de vidre, que es trauen i es posen. Una imatge inquietant, ¿potser de l'estat actual de la nostra visió? ¿Quan escrivim, quan llegim?